

1. Referentie

Referentie	Van Landeghem, G., & Van Damme, J. (2009). <i>Geboortecohorten in het buitengewoon lager onderwijs. Evolutie van 1989–1990 tot 2006–2007</i> . Leuven: Steunpunt SSL, rapport nr. OD1/2008.15.
Taal	Nederlands
ISBN – ISSN	/
Publicatievorm	eindrapport

2. Abstract

Dit rapport toont in detail in welke mate Vlaamse leeftijdsgenoten gebruik maken van buitengewoon lager onderwijs naarmate ze opgroeien. Het buitengewoon *lager* onderwijs staat centraal omdat het ‘buitengewone’ parallelspoor daar het breedst is en de aantallen daar het sterkst zijn toegenomen in de voorbije jaren. Het feit dat jongens opvallend meer gebruik (moeten) maken van buitengewoon onderwijs dan meisjes loopt als een rode draad doorheen het rapport. In een Europese context heeft Vlaanderen veel leerlingen in buitengewoon onderwijs en komt het Vlaams onderwijs naar voor als het prototype van een tweesporensysteem met een sterk verankerde keuze voor segregatie van kinderen met ‘special needs’. Deze vaststellingen roepen vragen op over de toekomstmogelijkheden van leerlingen die buitengewoon onderwijs volgen en over de invloed van de groei van het buitengewoon onderwijs op de werking van het gewoon onderwijs.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Buitengewoon onderwijs; gender; zorg, begeleiding en ondersteuning

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming, in het kader van het programma ‘Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek’
Onderzoeker(s)	Georges Van Landeghem Medewerker Onderzoeksdomein 1 Dekenstraat 2 - bus 3773, 3000 Leuven tel. 016/32 61 80 l fax 016/32 58 59 Centr. Onderwijseffectiv. & Evaluatie KULeuven Jan Van Damme Promotor Onderzoeksdomein 1 Dekenstraat 2 - bus 3773, 3000 Leuven tel. 016/32 62 45 l fax 016/32 58 59 Centr. Onderwijseffectiv. & Evaluatie KULeuven

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Stand van zaken buitengewoon onderwijs, met speciale aandacht voor het genderverschil
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Dit rapport is gebaseerd op versie V06b van de database van leerlingenaantallen van het Steunpunt SSL. Deze database bevat hoofdzakelijk administratieve gegevens over het Vlaams onderwijs die gepubliceerd zijn in de Statistische Jaarboeken van het Vlaams Onderwijs. Daarnaast bevat ze een aantal niet-gepubliceerde aanvullende gegevens.
Onderzochte groep	Jongeren die les volgen in bijzonder onderwijs, met speciale aandacht voor de lagere school.
Bereik	Vlaanderen

7. Resultaten

Opmars bijzonder onderwijs	Van de jongens geboren in 1995 zat 8,9% als 11-jarige, in het schooljaar 2006–2007, in het buitengewoon lager onderwijs. In de meisjescohort van geboortjaar 1995 ging het om 5,7%. Hoewel de groei van het buitengewoon lager onderwijs de voorbije jaren vertraagd is, zijn dit de hoogste beschikbare cijfers tot nu toe. Over de jaren heen is de rol van het buitengewoon lager onderwijs op indrukwekkende wijze toegenomen. Zo bedroeg de kans om een jongen (meisje) geboren in 1978 op 11-jarige leeftijd in het buitengewoon lager onderwijs aan te treffen nog 5,4% (3,7%). Een groot deel van dit rapport is gewijd aan een kwantitatieve beschrijving van de bijdrage van elk type van buitengewoon onderwijs aan het geheel van het buitengewoon lager onderwijs en een vergelijking van het tempo waarmee opgroeiende geboortecohorten doorheen de verschillende types stromen.
Type bijzonder onderwijs	De meeste leerlingen van het buitengewoon lager onderwijs volgen onderwijs van ‘Type 1’ voor ‘kinderen met een lichte mentale handicap’ of onderwijs van ‘Type 8’ voor ‘kinderen met ernstige leerstoornissen’. Bij de 11-jarigen van het geboortjaar 1995, bijvoorbeeld, gaat het om 3,0% van de jongens en 2,5% van de meisjes in ‘Type 1’ en 3,4% van de jongens en 2,2% van de meisjes in ‘Type 8’. De overige onderwijstypes in het buitengewoon lager onderwijs hebben een kleinere bevolking. Van de 11-jarige cohort van geboortjaar 1995 treffen we de volgende fracties aan, in volgorde van afnemende omvang: 1,0% van de jongens en 0,6% van de meisjes in het ‘Type 2’ onderwijs voor ‘kinderen met een matige of ernstige mentale handicap’; 0,3% van de jongens en 0,2% van de meisjes in het ‘Type 4’ onderwijs voor ‘kinderen met een fysieke handicap’; 0,2% van de jongens en 0,1% van de meisjes in het ‘Type 7’ onderwijs voor ‘kinderen met een auditieve handicap’; minder dan 0,1% van de cohort in het ‘Type 6’ onderwijs voor ‘kinderen met een visuele handicap’. In al de genoemde onderwijstypes

	behalve het Type 6 is er een oververtegenwoordiging van jongens. Tenslotte is er het 'Type 3' onderwijs voor 'kinderen met ernstige emotionele en/of gedragsproblemen', waarvan opvalt dat het bijna uitsluitend voor jongens bestemd lijkt te zijn. Met 0,9% van de 11-jarige jongenscohort van 1995 is dit onderwijstype bij de jongens bijna even belangrijk (geworden) als het onderwijs voor 'kinderen met een matige of ernstige mentale handicap'. Bij de meisjes bedraagt de overeenkomstige fractie slechts 0,1%, vergelijkbaar met het onderwijs voor 'kinderen met een fysieke handicap' of 'kinderen met een auditieve handicap'. Globaal is het relatief belang van de 'kleine' types van buitengewoon lager onderwijs de voorbije jaren toegenomen, vooral bij de jongens. De meest in het oog springende evolutie is de gestage groei van het 'Type 3' onderwijs bij de jongens. In de loop van een decennium is de kans dat een jongen als 11-jarige in het onderwijs voor 'kinderen met ernstige emotionele en/of gedragsproblemen' zit, verdubbeld van 0,4% à 0,5% (jongens geboren in 1985) tot 0,9% (cohort van 1995). Er is bij de jongens ook een duidelijke (recente) toename van het onderwijs van Type 2 (voor 'kinderen met een matige of ernstige mentale handicap') en Type 7 (voor 'kinderen met een auditieve handicap'). Bij de meisjes is er ook een (beperkte) recente groei van het Type 2 onderwijs, maar niet van het Type 3 of Type 7.
instroom	Tot aan het geboortjaar 1992 is er minstens een decennium lang een belangrijke toename geweest van het percentage kinderen in een geboortecohorte dat vanuit het kleuteronderwijs rechtstreeks in het buitengewoon lager onderwijs werd ingeschreven. Voor het geboortjaar 1983 ging het nog om 1,3% (0,8%) van de jongens (meisjes), in de cohort van 1992 om 3,2% (1,6%), dus meer dan dubbel zoveel. Deze vroege oriëntatie naar het buitengewoon onderwijs—die maakt dat het gewoon lager onderwijs een meer select publiek uit de cohort recruteert—heeft echter de netto-instroom van jongens op oudere leeftijden (zeven, acht, ..., tot elf) van het gewoon naar het buitengewoon onderwijs <i>niet</i> doen afnemen. Na het geboortjaar 1992 is het instroompatroon van de jongens in het buitengewoon lager onderwijs eerder stabiel gebleven. De meest recente cijfers (schooljaar 2006–2007) bereiken echter toch weer een nieuwe piek: er stroomden nog nooit zoveel zesjarige jongens (meisjes) naar het buitengewoon lager onderwijs als in de cohort van geboortjaar 2000, namelijk 3,5% (1,8%). Het doorverwijzen van meer zesjarigen naar het buitengewoon lager onderwijs heeft niet als gevolg dat er minder oudere kinderen moeten overschakelen. Dat is een opvallende bevinding uit dit rapport. Ze zegt ons iets over wat de groei van het buitengewoon onderwijs drijft. Een plausibele verklaring is namelijk dat het gewoon onderwijs op het recruterende van een meer select leerlingenpubliek reageert door de lat hoger te leggen. Dat

	is allicht geen 'bewuste' reactie, maar wel de resultante van hoe de percepties (van onderwijzers, ouders, medeleerlingen, CLB-medewerkers) over een individuele leerling beïnvloed worden door de samenstelling van de klas en school. Volgens deze redenering is de groei van het buitengewoon lager onderwijs een logisch gevolg van de structuur en de beslissingsmechanismen van het Vlaams onderwijssysteem. Een beleid dat streeft naar meer inclusief lager onderwijs moet daar rekening mee houden. Op dit moment is het feit dat sommige ouders de verwijzing van hun kind naar buitengewoon lager onderwijs "negeren" wellicht de belangrijkste rem op de structurele groei van het buitengewoon onderwijs. Men kan zich afvragen of een inclusiebeleid wel effectief kan zijn zonder dat de overheid mee op die rem gaat staan, bijvoorbeeld door doelstellingen te formuleren over de optimale omvang van het buitengewoon lager onderwijs.
--	---

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/